

TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI HAKLARI ÜZERİNE ETKİSİ

ÖZGÜR ARUN
BANU KARADEMİR ARUN
SEDA KOCABIYIK

YAŞLANMA ÇALIŞMALARI DERNEĞİ YAYINLARI

SENEX
RADOR

TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI HAKLARI ÜZERİNE ETKİSİ

ÖZGÜR ARUN
BANU KARADEMİR ARUN
SEDA KOCABIYIK

YAŞLANMA ÇALIŞMALARI DERNEĞİ YAYINLARI

Türkiye'de İklim Değişikliğinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi

Yazarlar

Özgür Arun, Banu Karademir Arun, Seda Kocabıyık

Yayına Hazırlayan

Özgür Arun

Tasarım

senex/PUB

Birinci Baskı • Şubat 2021

ISBN • 978-605-80201-8-4

Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları

Yayıncı Sertifika No: 45477

www.senex.org.tr

Tel: 0 (530) 2017 242

E-posta: SenexDernek@gmail.com

Sorumluluk Beyanı

“Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Yaşlanma Çalışmaları Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

Kaynak göstermek için

Arun, Ö., Arun, B.K., Kocabıyık, S. (2021). *Türkiye'de İklim Değişikliğinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi*.

Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.

Bu yayının her türlü hakkı Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği'ne aittir. Kaynak göstermek koşuluyla bilimsel çalışmalarda kullanılabilir. Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz, basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

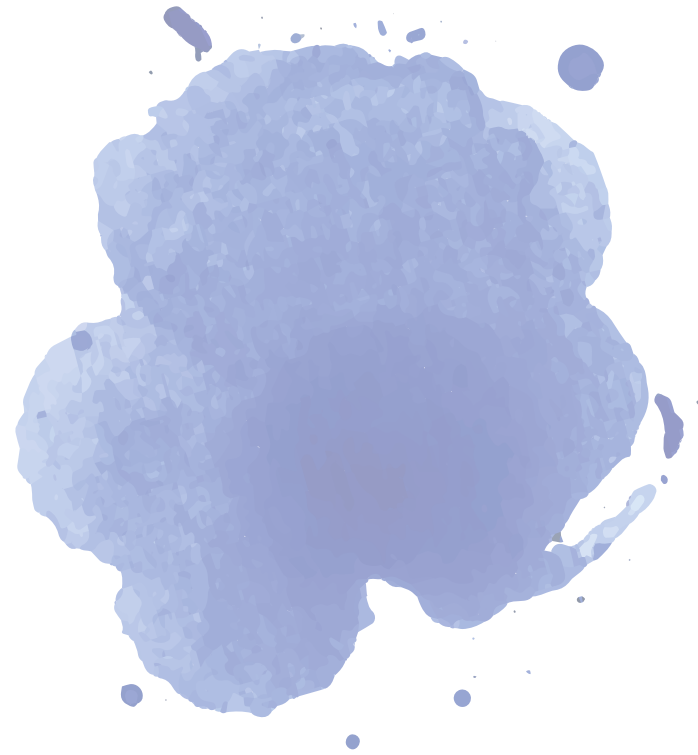

içindeki er

- 1 Sunuş
- 3 Giriş
- 5 BÖLÜM.1
Türkiye’de Toplumsal Yaşlanma
- 8 BÖLÜM.2
İklim Değişikliği & Yaşlılar
- 12 BÖLÜM.3
İklim Değişikliğinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi
- 29 Yazarlar Hakkında
- 31 Kaynakça

sunuş

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) 2020 yılı Temmuz ayında çağrıya çıktıktan sonra haberdar oldum. İklim değişikliğinin yaşlı hakları üzerine etkisini öğrenmek üzere üye ülkelerden bilgi talep ediyorlardı. İlk başta "Türkiye'de iklim değişikliğinin etkileri hakkında çalışan kuvvetli bir sivil toplum var, mutlaka bu çağrıya yanıt verirler" diye düşünmüştüm. Hem Banu hem Seda ile paylaştığımda sivil toplumun bu meseleyi nasıl ele aldığını merak etmiş; iklim krizinin Türkiye'de hangi toplumsal kesimleri nasıl etkileyebileceğine ilişkin çalışmaları okumak istemiştik. Ne var ki konunun uzmanı olduğunu düşündüğümüz kişilerle yaptığımız ilk görüşmeler bizi bir hayli şaşırttı. Zira iklim krizinin yaşlı hakları üzerine etkilerini sorduğumuzda "ne alakası var!" yanıtını beklemiyorduk.

"İklim kriziyle yaşlı haklarının ne alakası var? Bu mesele olsa olsa, en fazla çocukları ilgilendirir!" Bizi bu çalışmayı yapmaya ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliği çağrısına

yanıt vermeye sevk eden motivasyon tam da bu yanıtlarla ortaya çıkmıştı. İklim krizinin çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar, göçmenler ve incinebilir tüm kesimler üzerinde etkilerini görmek aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk. Senex'in yaşlanma çalışmalarına ilişkin ilgisi de buradan kaynaklanıyor.

Elinizdeki bu çalışmayı 2020 yılı Aralık ayında tamamladık. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne zamanında ilettik. Sonrası mı? Sonrasında bir kez daha şaşırdık. Türkiye'den BM çağrısına yanıt verebilen tek sivil toplum olmayı beklemiyorduk! Umuyoruz ki bu bu başlangıç olsun; umuyoruz ki gelecekte yaşlılar, yaşlılık ve yaşlanma hakkında nitelikli çalışmaların sayısı daha da artsın.

Çalışmamız sırasında bizleri destekleyen kişi ve kurumların adını anmak isterim. Öncelikle AB programlarından Etkiniz'e desteği için teşekkürler. Etkiniz bünyesinde çalışan çok değerli uzmanlar ne zaman başımız sıkışsa hep yanımızda oldular. Kendilerine binlerce teşekkürler.

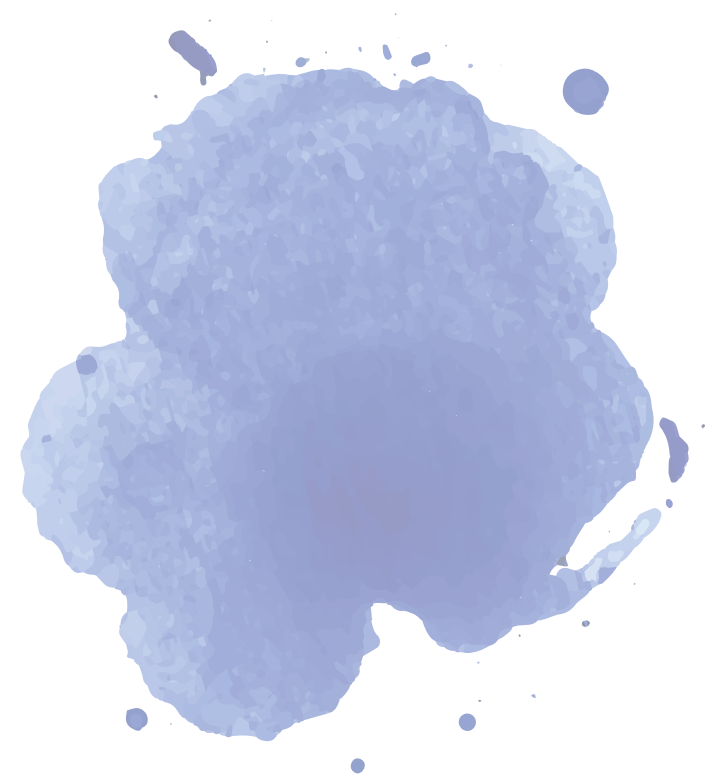
Adem Arkadaş-Thibert çalışmamız sürecinde desteğini eksik etmedi. İlgisi ve desteği için minnettarım. Çalışmamızın olgunlaşması için Ayşe Gündüz Hoşgör ve İlhami Alkan Olsson bilgilerini paylaştılar. Kendilerine odaklanmamızı sağlayan destekleri için teşekkür ederim. Sevgili meslektaşım Jason Holdsworth metnin tamamını okudu. Önerileri ve eşsiz eleştirileriyle çalışmamız olgunlaştı. Jason'a nasıl teşekkür etsem? BM'nin çağrısına yanıt verecek bir çalışma yapma fikrini paylaştığım ilk günden bu yana birlikte yol aldığımız Banu ve Seda'ya inançları için ayrıca teşekkür etmek boynumun borcu.

Katkı veren tüm meslektaşlara, dostlara teşekkür ederim. Süreç içinde bu kitabın ortaya çıkması için sunulan kıymetli katkılar çalışmamıza anlam kazandırdı, ufkumuz açıldı, yeni bilgiler edindik. Dilerim sizler için de yararlı olur.

Özgür Arun
Şubat 2021

giriş

English > About Us > UN Human Rights: Our organization

UN Human Rights: Our organization

UN Human Rights is part of the United Nations Secretariat, with a staff of headquarters in Geneva, as well as an office in New York. It has field pre country/stand-alone offices. Furthermore, UN Human Rights supports the missions or political offices and deploys human rights advisers to work wi

The Geneva-based headquarters has three substan

- Thematic Engagement, Special Procedures and Right to Development policy and provides guidance, tools, advice and capacity-strengthenin issues, including for human rights mainstreaming purposes. It also pr Council's special procedures.
- Human Rights Council and Treaty Mechanisms Division (CTMD), whic support to the Human Rights Council (HRC), the Council's Universal P the human rights treaty bodies.
- Field Operations and Technical Cooperation Division (FOTCD), which i implementing the Office's work in the field.

Dedicated services and sections, which report directly to the Deputy High management, planning, coordination and outreach functions.

Integrating Human Rights throughout the UN in Ne

The Office of the High Commissioner for Human Rights in New York (OHC integration of human rights norms and standards in the decision-making governmental and inter-agency bodies based at the United Nations head

The Assistant Secretary-General assists the High Commissioner in advanc policy-making bodies, permanent missions of Member States, United Nati governmental organizations, professional groups and the media.

Leadership

The High Commissioner for Human Rights is the principal human rights of commissioner heads OHCHR and spearheads the United Nations' human

NY is headed by an Assistant Secretary-General representing in h ights.

OHCHR web sayfası
<https://www.ohchr.org>

1 <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/44/7>

2 <https://www.ohchr.org/EN/Issues/HRAncdClimateChange/Pages/RightsOlderPersons.aspx>

3 https://www.ohchr.org/Documents/Issues/ClimateChange/RightsOlderPersons/QuestionnaireRightsOlderPersons_EN.pdf

İklim değişikliği dünya üzerindeki yaşamı tehdit ediyor. İnsan doğanın bu yıkımının hem nedeni hem de mağduru. Ancak iklim değişikliğinin neden olduğu olumsuz etkilerle en fazla karşı karşıya kalanlar, en incinebilir kesimler; yaşlılar, kadınlar, çocuklar, engelliler, yoksullar, etnik ve dini azınlıklar. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi 44/7 sayılı kararıyla¹ İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) tarafından, devletlerin ve ilgili paydaşların katkı ve katılımıyla, iklim değişikliği bağlamında yaşanan etkiler karşısında yaşlıları haklarının geliştirilmesine ve korunmasına dair bir çalışma yapılmasını talep etmiştir.

OHCHR, iklim değişikliğinin etkileri karşısında en fazla incinebilir kesimlerden birisi olan yaşlıların, özel olarak yaşlı kadınların ve engelli yaşlıların yaşadığı hak ihlallerini

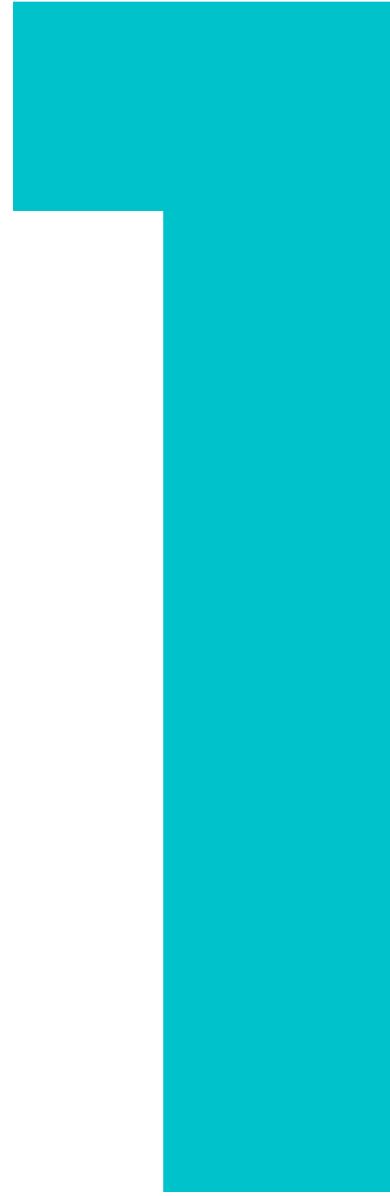
değerlendirmek üzere bir çağrıya çıktı.²

Bu çağrı,

- hak ihlallerini ülkeler bazında ortaya koymayı ve
- hak ihlallerini bertaraf etmeye yönelik en iyi uygulamalar ile bunlardan çıkarılan dersleri paylaşmayı hedeflenmektedir.

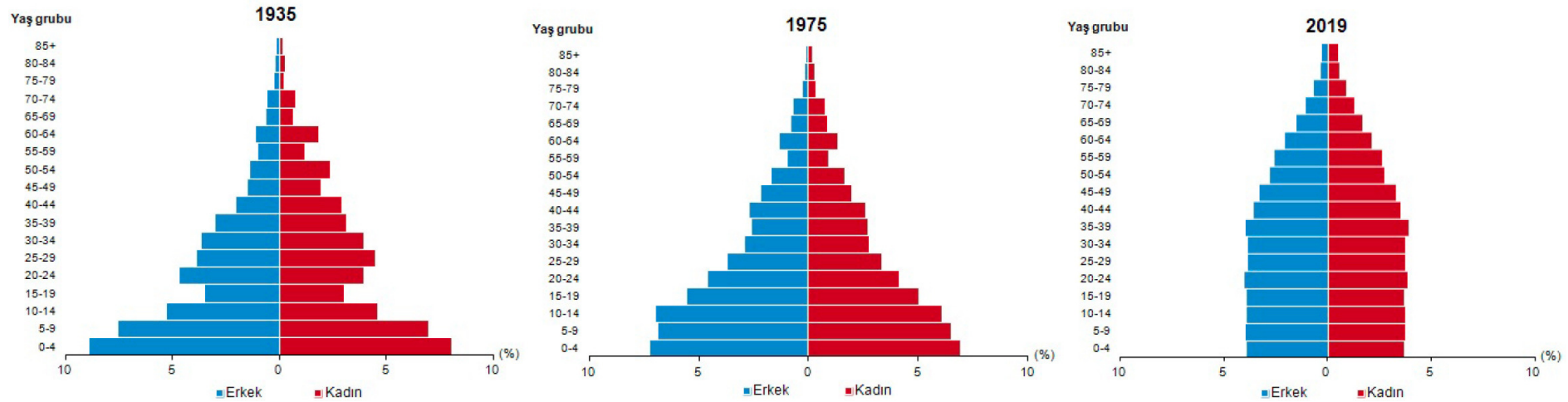
OHCHR'nin çağrısına istinaden Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği, "Senex Rapor: Türkiye'de İklim Değişikliğinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi" başlıklı bu analitik raporu hazırlamıştır.

Senex'in Türkiye raporu, OHCHR'nin talep ettiği yedi başlıktan oluşan sorulara³ yanıt vermek üzere Türkiye'de iklim krizi nedeniyle yaşlıların yaşadığı hak ihlallerini tartışmaktadır.

**Türkiye'de
toplumsal
yaşlanma**

Grafik 1. Türkiye Nüfus Piramidi, 1935-2019

Kaynak. TÜİK, 2019.

“Türkiye artık yaşlı bir toplum,”

Türkiye nispeten genç nüfusa sahip olma özelliğini küresel olarak diğer toplumların pek çoğundan çok daha hızlı bir şekilde kaybediyor.

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan modernleşme macerasında Türkiye'nin nüfusu hızla dönüştü. Öyle ki, 1935 yılında %3,5 düzeyinde olan yaşlı nüfusu 2020 yılına gelindiğinde %10'lara ulaştı. Son yüzyılda Türkiye nüfusu kırdan kente hızlıca göç etti. Doğum oranları düştü, doğumda

beklenen yaşam süresi uzadı. Türkiye bugün yaşlı bir toplum.

Toplumsal yaşlanma bir sorun değil. Ancak Türkiye gibi ülkeler için temel sorun, zenginleşmeden hızla yaşlanmak. Türkiye'nin yaşlanma hızı öyle çarpıcı ki, bu demografik dönüşüm sosyal ve ekonomik kalkınma sürecinde olumsuz etkiler yaratıyor. Aktif nüfusunu sürdürülebilir bir denge içinde istihdama katmakta zorlanan

“**Toplumsal yaşlanma bir sorun değil,**”

“**Türkiye için asıl sorun, zenginleşmeden hızla yaşlanmak**”

Türkiye'nin kalkınma sürecinde nüfus yapısının hızla dönüşmesi aynı zamanda çevre üzerinde de baskı yaratıyor.

Temiz suya erişim, sürdürülebilir gıda temini, beslenme hakkı, sağlığa erişim, çalışma hakkı, karar alma mekanizmalarına katılım, temsil edilebilme gibi temel insan haklarında sorunlar yaşanıyor. Sosyal ve ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir bir dengede gerçekleştirmek, çevre üzerindeki baskıyı azaltmak için kapsayıcı politikalara ihtiyaç var. Zira kapsayıcı politikalarla bir toplumda, toplumsal cinsiyete, sınıfa, etnisiteye, kuşaklara ve coğrafyaya bağlı eşitsizliklerin üstesinden gelinebilir. Bununla birlikte, sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmanın sürdürülebilir bir denge içinde olmasının yolu toplumdaki tüm kurumların kapsayıcı ve eşitlikçi hizmet anlayışıyla donatılmasıyla gerçekleşebilir.

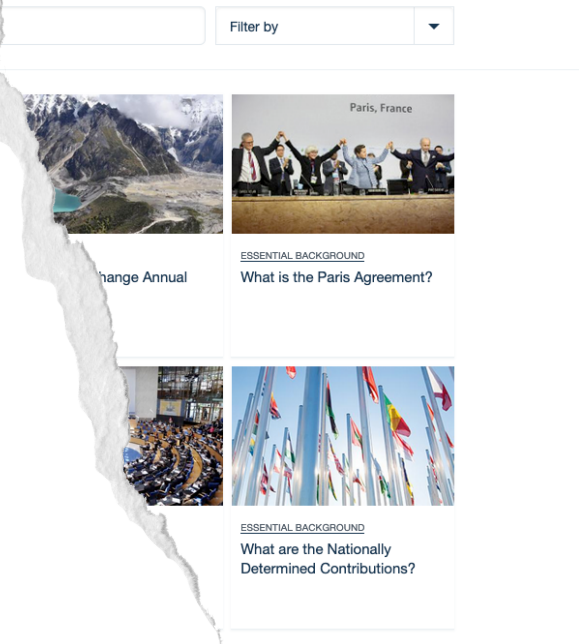
Fotoğraf 1. Gökbük Yaşlılık Araştırması, Temel Araştırma, Gökbük Köyü / Finike, Antalya, 12 Temmuz 2014. Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği Arşivi

iklim değişikliği &

yaşlılar

iklim değişikliği
yaşlılar için
neden
bir sorun?

BMİDÇS web sayfası
<https://unfccc.int/>

4 <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/44/7>

5 <https://www.ohchr.org/EN/Issues/HRAandClimateChange/Pages/RightsOlderPersons.aspx>

İklim değişikliğine dair uluslararası nitelikteki ilk sözleşme olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS)⁴ 196 ülke ve Avrupa Birliği (AB)'nin taraf olması ile 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiş. Türkiye bu Sözleşme'ye 24 Mayıs 2004 tarihinde katılmış⁵ Sözleşme uyarınca taraf devletler, sera gazı emisyonlarını azaltma, araştırma ve teknoloji üzerinde iş birliği yapma ve sera gazı yutaklarını (örneğin ormanlar, okyanuslar, göller) korumakla yükümlüler.

Ancak uluslararası yükümlülükleri olsun veya olmasın tüm ülkeler iklim değişikliğinden etkilenmekte. Dolayısıyla, iklim değişikliği göz ardı edilemeyecek küresel bir sorun. Türkiye de doğrudan veya dolaylı olarak iklim değişikliğinin neden olduğu olumsuz etkilerle mücadele ediyor.

Toplumun en incinebilir kesimleri içinde yer alan yaşlılar, özelde yaşlı kadınlar ve engelli yaşlılar da iklim değişikliğinden en fazla etkilenen kesimlerinden biri.

“Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan yaşlılar, iklim değişikliğine neden olan unsurlardan ve iklim krizinden doğrudan etkilenmektedirler”

Tarımsal faaliyetler ve sürdürülebilir gıda üretimi iklim değişikliklerinden en fazla etkilenen üretim alanlarının başında geliyor. Kırsal bölgelerde yaşlı nüfus tarım sektörü içinde istihdam ediliyor. Yaşlıların büyük bir kısmı tarım sektöründe küçük meta üretimiyle geçimlerini sağlamaya çalışıyor. Rafine teknolojilerden faydalanacak ekonomik güce, bunun gerektirdiği teknik bilgiye

“**Tarım sektöründeki istihdamın niteliği nedeniyle kapsayıcı sosyal güvencesi olmayan yaşlılar kentsel alanlarda bakım ihtiyacını nasıl karşılayacaklar?**”

ve yetkinliğe sahip olamadıklarından üretimleri hane içi ile sınırlı kalıyor. Ya geçimlik ya da hane içi tüketim için yapılan tarımsal aktivite temel gıda ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük rol oynuyor. Bunun yanı sıra üretimi yapılan ürünlerin saklanma koşullarının kısıtlılığı onların ekonomik bir değere dönüşmesini engelliyor. Geçimlik ve hane içi üretim yapılan toprakların niteliği iklim değişikliklerinden etkileniyor. Böylesi üretim angajmanı oldukça kırılabilir bir dengede sürdürülüyor.

Nitekim, hidroelektrik santralleri, termik santraller, baraj inşaatları, maden arama çalışmaları da kırsal alanda kırılabilir dengedeki tarımsal aktiviteyi yakından tehdit ediyor. Örneğin Ege bölgesinde gerçekleştirilen arıcılık faaliyetlerinin üçte biri 1990'lardan günümüze kadar

geçen süreçte sonlanmış (Öztürk, 2009). Bilhassa 1980 sonrası yaşanan iç göçün ardından hızla yaşanan kır nüfusunun, şimdilerde iklim değişikliği nedeniyle tarımsal aktivitelerini terk etmek zorunda kaldıkları gözlemleniyor. İklim değişiklikleri nedeniyle gelir getirici tarımsal aktivitenin karlılığını yitirmesi ya da sonlanması, geçimini tarımsal aktiviteyle sağlayan nüfusun da yer değiştirmesine neden olmaktadır. Kırın dağılması, kentte gelen yaşlıların da bir başka kimseye ya da kuruma bağımlı olmasına neden oluyor. Tarım sektöründeki istihdamın niteliği nedeniyle kapsayıcı sosyal güvencesi olmayan yaşlılar kentsel alanlarda bakım ihtiyacını nasıl karşılayacaklar? Yoksullaşarak kente gelen yaşlılar temel gıda ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklar?

**iklim
değişikliğinin
yaşı hakları
üzerine
etkisi**

1 İklim değişikliğinin yaşlıların insan haklarından tam ve etkili bir şekilde yararlanmaları üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir?

6 https://www.ohchr.org/Documents/Issues/ClimateChange/RightsOlderPersons/QuestionnaireRightsOlderPersons_EN.pdf

Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri ve 2030 Ajandası kalkınmanın ancak tüm yaş grupları için kapsayıcı olursa mümkün olabileceğini ortaya koyuyor. Yaşlıları, ekonomik, sosyal ve politik katılımlarını sağlamak üzere tüm alanlarda güçlendirmek eşitsizliklerle mücadele etmenin de temel koşulu. Bu kapsamda iklim değişikliklerinin hangi boyutlarda etkileri olduğunu anlamak şart. **Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği**, OHCHR'nin yedi başlıkta yaşlıların iklim değişikliğinden nasıl etkilendiğine ilişkin sorularını⁶ bu bölümde tartışmaya açıyor.

Türkiye, doğal kaynaklar yönünden zengin bir doğaya sahip. Ne var ki doğal kaynakların kullanımını konusundaki ısrarcı biçimde benimsenen yıkıcı kalkınma arzusu, temiz havaya, suya, gıdaya ulaşma hakkına zarar veriyor.

“Temiz havaya, suya ve gıdaya ulaşmak, onurlu ve saygın bir yaşam sürmenin, yoksulluktan ve sosyal dışlanmadan korunmanın da temel koşulları,”

Temiz havaya, suya ve gıdaya ulaşmak, onurlu ve saygın bir yaşam sürmenin, yoksulluktan ve sosyal dışlanmadan korunmanın da temel koşulları. Ancak Türkiye’de bilhassa tarım arazileri, orman alanları ile akarsu kıyıları termik santraller, hidroelektrik santralleri, maden arama faaliyetleri nedeniyle tahrip edilmekte. Tarım arazilerinin tahrip edilmesi sürdürülebilir gıda üretimini derinden etkiliyor. Orman alanları ile akarsu kıyı ekosistemlerinin zarar görmesi ya da iyi yönetilememesi iklim değişikliklerinin etkilerini daha da arttırıyor.

“Türkiye’de son 30 yıl zarfında zarar gören çok sayıda tarım arazisi, akarsu kıyı sistemleri ve ormanlık alanlar bulunmakta”

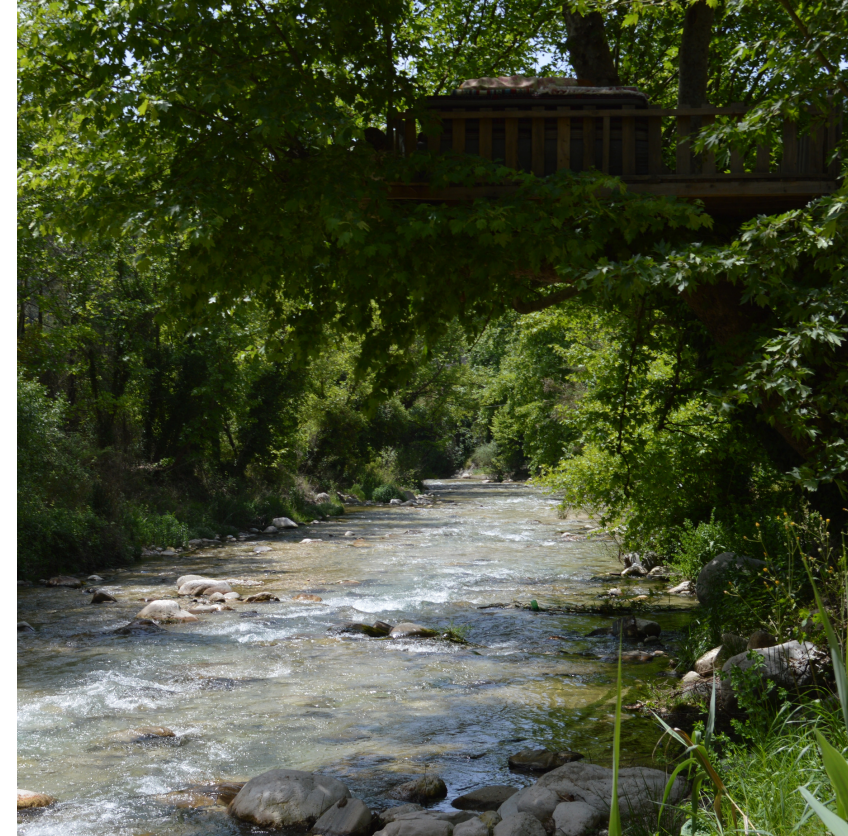
Orman alanları ile akarsu kıyı ekosistemleri emisyon azaltımında ve iklim değişikliğiyle mücadelede gerekli. Nitekim, Türkiye’de ormanların yıllık yüz milyon ton civarında azaltım potansiyeline sahip olduğu tahmin ediliyor (Tohum Derneği, 2020).

Akarsu kıyı ekosistemleri ise tarım arazileri içinde yer aldığı su kalitesini iyileştirme yönünde etkili olabilmekte. Ekolojik çeşitliliğe ise önemli düzeyde katkı sunmakta. Dolayısıyla, tarım arazilerinin, akarsu kıyı sistemlerinin ve orman alanlarının zarar görmesi ekolojik sistemin bileşenlerini yitirmek anlamına gelmekte.

Türkiye’de son 30 yıl zarfında zarar gören çok sayıda tarım arazisi, akarsu kıyı sistemleri ve ormanlık alanlar bulunmakta. Örneğin; Bergama’da

yaşayanlar yıllarca siyanürlü altın arama çalışmalarına karşı koymak için mücadele verdiler. Türkiye’de ilk altın madeni olan, 1989 yılında Bergama’da 17 köyün ortasında kurulan siyanürlü altın işletmesine karşı köylülerin verdiği hak arama mücadelesi halen devam etmekte.

Fotoğraf 2. Gökbük Yaşlılık Araştırması, Teknik İnceleme Çalışması, Gökbük Köyü / Finike, Antalya, 24 Nisan 2014.
Fotoğraf: Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği Arşivi

7 Bu konuda BBC'nin haberi için şu bağlantı takip edilebilir; <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-50045879>

8 Türkiye'deki termik santrallerin ağına şu bağlantıdan erişilebilir; <https://graphcommons.com/graphs/5d293d74-f1bd-46fe-b673-a597fcd0b21d?auto=true>

9 <https://www.ttb.org.tr/eweb/yatagan/2.html>

10 Türkiye'deki HES ağına şu bağlantıdan erişilebilir; <https://graphcommons.com/graphs/93d05f5b6d7a-4fe7-9559-4177d67092e7?auto=true>

11 https://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/a_yak_izinin_azaltilmasi/su_yenile_nebilir_enerjinin_surdurulebilirligi/

Ancak Bergama'da maden işletmesine ilişkin olarak günümüzde yerel sakinler arasında yaşanan çatışmalar ve görüş ayrılıkları toplumsal ayrışmanın da en önemli nedeni. Orman alanlarına ve akarsu kıyı sistemlerine zarar veren benzer bir girişim Kaz Dağları yakınındaki Kirazlı Köyü'nde altın madenciliği arama çalışmaları ile tekrarlanmakta. Madenciliğin yapılması için binlerce ağaç kesilirken arama çalışmaları ekosisteme büyük zarar veriyor.⁷

Türkiye'de enerji ihtiyacının bir bölümünü kömürle çalışan termik santraller sağlamaktadır.⁸ Termik santrallerin yakıtı fosil kaynaklı linyittir. Linyit kömürü kullanımı doğayı olumsuz etkilemekte. Özellikle neden olduğu asit yağmurları ve doğaya bıraktıkları atık sular insan sağlığını tehlikeye sokarken, doğanın ve tarım

ürünlerinin de zarar görmesine neden olmaktadır.⁹ Ege Bölgesinde yer alan Yatağan Termik Santrali çevreye verdiği zarar nedeniyle Yatağan ve Milas çevresinde zeytin, antep fıstığı, incir ve badem ağaçları, üzüm bağları ile sebzeçilik üretimi zarar görmüştür.

Hidroelektrik santraller (HES) teknik özellikleri nedeniyle ve artan enerji talebini karşılamak için son yıllarda Türkiye'de de tercih edilmeye başlandı.¹⁰ HES'lerin fosil yakıtlara kıyasla daha temiz ve yenilebilir olduğu düşünülüyor!¹¹ Oysa HES'ler kurulma aşamasında gerektirdiği alan nedeniyle ormanların zarar görmesine yol açıyor; nehir, nehir yatakları ve çevresinde yer alan biyolojik çeşitliliğe zarar veriyor. Yenilebilir bir enerji olması sürdürülebilir olacağı anlamına gelmiyor. Yapılması planlanan iki HES'in doğaya vereceği zarar nedeniyle

“Yaşlı insanlar da bu süreç sonunda yerinden edilmekte, geçim kaynaklarını yitirmekte, güvencesiz hale gelmekte, adalete etkin biçimde erişememekte ve ayrımcılığa maruz kalmaktalar,”

Doğaya verilen zarara ve mülksüzleştirmeye karşı yürütülen hak arama mücadelesinde insanların “tehlikeli”, “milli güvenliğe tehdit” ya da “güvenilmez” olarak damgalanması ayrımcılığı üreten bir söylem.

Yaşlı insanlar da bu süreç sonunda yerinden edilmekte, geçim kaynaklarını yitirmekte, güvencesiz hale gelmekte, adalete etkin biçimde erişememekte ve ayrımcılığa maruz kalmaktalar.

Fotoğraf 3. Selim Aksan, istock/selimaksan

2

Yaşlı kişiler ve iklim değişikliği arasındaki bağı işaret eden herhangi bir özgül politika, uygulama, pratik ya da strateji var mı?

Özellikle, yaşlı kişilerin bağımsızlıklarını ve özerkliğini desteklemekle birlikte, onların deneyim ve bilgilerinden öğrenilen iklim değişikliğini hafifletme ve uyum önlemlerine ilişkin planlama, uygulama ve izleme bağlamındaki katılımlarını mümkün kılan politikalara ilişkin herhangi bir bilgi bulunuyor mu? Uygulama biçimlerini de dahil ederek, bu taahhütlerin hesap verebilirliğini garantileyen ilgili herhangi bir mekanizmayı ve uygulamayı tanımlayabilir misiniz?

12 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINA-PLANI_2019-2023.pdf

Türkiye’de yaşlılarla iklim değişikliği arasında bağ oluşturarak özgün bir politika, uygulama ya da strateji üretebilecek kamu kurumlarının başında Tarım Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sayılabilir. Ancak bu kurumların yaşlılar ve iklim değişikliği arasındaki bağı işaret eden herhangi bir özgül politika, uygulama, pratik ya da stratejisine rastlanmamıştır. Bahsi geçen mahiyette bir uygulama hakkında Türkiye’nin stratejik planlarının yer aldığı politika dokümanı sayılan Kalkınma Planları da incelenmiştir.

Türkiye’de Kalkınma Planları her beş yılda bir yenilenmektedir. Kalkınma Planlarının on birincisi 2019 yılında hazırlanmış¹² 11. Kalkınma Planı 2019-2023 yıllarını kapsayan son stratejik belge niteliği taşır.

11. Kalkınma iklim değişikliği arasındaki ilişkinin ele alındığı bir uygulama bulunmamakta, bir öngörü geliştirilmemektedir.

Öte yandan Türkiye’de yaşlanma, yaşlılık ve yaşlılar hakkında çalışan sivil toplum kuruluşunun da yaşlılık ve iklim değişikliğine dayalı özellikle yaşlıları merkeze alan herhangi bir politika ve uygulamalarına rastlanmamıştır.

“Türkiye’de yaşlanma, yaşlılık ve yaşlılar hakkında çalışan az sayıdaki sivil toplum kuruluşunun da yaşlılık ve iklim değişikliğine dayalı özellikle yaşlıları merkeze alan herhangi bir politika ve uygulamalarına rastlanmamıştır.”

3

Ayrımcılığın çoklu ve kesişen biçimlerini (engellilik, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, biyolojik cinsiyet, dil, din, millet ve göçmen statüsü gibi çoklu temelleri kapsayan) hesaba katarak -daha yaşlı yaş gruplarını da kapsayan- iklim değişikliğinin yaşlı kişiler üzerinde nasıl olumsuz etkiye sahip olduğunu ele alan ilgili herhangi veri bulunuyor mu? Verilerin bir özetini paylaşınız.

13 <https://www.heryasta.org/wp-content/uploads/2019/11/avivaSA-kitap-mobil-27-03.20.pdf>

14 <http://www.senex.org.tr/yayinlar>

15 AYA, 2020 yılında Avrupa Birliği programlarının desteğini almış, üçüncü dönemini tamamlamıştır. İlk bulguları içeren sonuçlar Senex Dernek tarafından 2020 yılında kitap olarak yayınlanmıştır.

Türkiye’de özgün olarak iklim değişikliği bağlamında yaşlıların uğradıkları ayrımcılığı inceleyen bir çalışmadan söz etmek mümkün değil. Türkiye alanyazınında yaşlılık çoğunlukla hastalık-sağlık dikotomisi etrafında çalışılıyor (Arun, 2018). Yaşlıların uğradıkları ayrımcılıkları toplumsal boyutları itibariyle ele alan az sayıda nitelikli araştırmadan söz etmek mümkün.

YaDa 2018 yılında yaptığı “Türkiye’de Yaşlılık Tahayyülleri ve Praktikleri Araştırması”¹³ ile Türkiye’deki orta yaş ve yaşlı nüfusun yaşlılığa dair bakış açısını, tecrübelerini, planlarını, yatırımlarını ve potansiyellerini incelemiştir. Bu çalışmada, yaş ayrımcılığına ilişkin sorular da bulunmakta. Araştırmanın bulguları Türkiye’de yaşlıların %6,5’inin yaşları nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.

“Türkiye’de yaşlılık çoğunlukla hastalık-sağlık dikotomisi etrafında çalışılıyor,”

Diğer bir çalışma, Antalya merkezinde, 55 yaş ve üzeri kişilerin yaşam koşullarını anlamak amacıyla gerçekleştirilen Antalya Yaşlılık Araştırması (AYA)’dır.¹⁴ AYA, 2013, 2016 ve 2019/20¹⁵ yıllarında olmak üzere üç defa tekrarlanmış boyutsal bir araştırma.

“Yaşlıların %11’i yaşları, %4’ü cinsiyetleri, %5’i etnik kimlikleri, %8’i inançları ve %16’sı siyasi görüşleri nedeniyle ayrımcılığa uğruyor”

Grafik 2. Antalya Yaşlılık Araştırması, 2020

Kaynak. Arun, 2020.

Çalışmanın temel amaçları kentte yaşayan 55 yaş ve üstü kişilerin yaşlanma sürecini, kentle ilişkilerini, hak ve özgürlüklere bakışını, gelecekle ilgili algı ve beklentilerini incelemektir. Elde edilen veriler, yerel yönetimlere veriye dayalı hizmet geliştirmek, var olan hizmetleri değerlendirmek, yaşlıların kente katılımlarını izlemek, hak ve özgürlüklerine ilişkin sorunları tespit etmek konusunda yardımcı ve yol gösterici olacak niteliktedir.

Bu bağlamda çalışma raporunun altıncı bölümünde ‘yaş algısı ve ayrımcılık’ konusuna değinilmiş. Bu araştırmaya katılan yaşlıların %11’i yaşları, %4’ü cinsiyetleri, %5’i etnik kimlikleri, %8’i inançları ve %16’sı siyasi görüşleri nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişler. Üst sınıf yaşlı kadınlar cinsiyet ayrımcılığına, üst sınıf yaşlı erkekler ise siyasi görüşleri nedeniyle ayrımcılığa daha fazla maruz kaldıklarını dile getirmişler.

TÜRKİYE'DE KORONA KRİZİ KOŞULLARINDA YAŞLANMA ALGISI VE YAŞLI HAKLARI

Özgür Arun
Akdeniz Üniversitesi

Yöntem

"Türkiye'de Korona Krizi Koşullarında Yaşlanma Algısı ve Yaşlı Hakları" araştırması 22 istatistiksel bölgede 18 yaş ve üzeri 1.652 kişinin katılımıyla gerçekleştirildi. Veriler telefon görüşmeleriyle (CATI- Computer Assisted Telephone Interview) toplandı.

4 Covid-19 salgın sürecinde Türkiye genelinde yaşanmaya ilişkin en kapsamlı araştırma...

DESTEK

Lund Üniversitesi Raoul Wallenberg Enstitüsü Türkiye Programı tarafından desteklenen araştırma Covid-19 salgını sürecindeki en kapsamlı araştırmalardan birisi.

**RAOUL
WALLENBERG
INSTITUTE**
RAOULWALLENBERGINSTITUTE

ÖRNEKLEM

Katılımların sağlık durumları ve yaşal kısıtlamalar dikkate alındığında, araştırmada veri toplama tekniğine ilişkin farklı bir strateji izlenmesi gerekiyordu. Yüz yüze görüşme tekniğiyle standart bir soru kağıdı aracılığıyla gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bu araştırmada, Türkiye'nin 18 yaş ve üzerindeki nüfusunu temsil edecek bir örnekleme telefon görüşmeleri (CATI-Computer Assisted Telephone Interview) yoluyla veriler toplandı.

Türkiye'de Korona Krizi Koşullarında Yaşlanma Algısı ve Yaşlı Hakları Araştırması 12 istatistiksel bölgede 18 yaş ve üzeri 1.652 kişinin katılımıyla gerçekleştirildi. Veriler, telefon (CATI-Computer Assisted Telephone Interview) yoluyla toplandı.

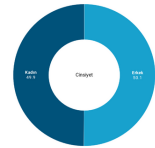

İstanbul Ankara İzmir Antalya Diyarbakır Bursa
Van Samsun Çanakkale Kayseri Trabzon Sivas

CİNSİYET ve YAŞ

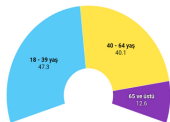
Cinsiyet

Görüşmeler sırasında iki aşamalı örnekleme tekniği kullanıldı. İlk aşamada kırmızı örnekleme tekniğiyle cinsiyete göre ağırlıklandırma yapıldı.

Yaş

İkinci aşamada ise yaş tabakaları belirlendi. Nüfusa büyüklüğüne göre yaş dağılımları dikkate alınarak katılımcılarla görüşmeler tamamlandı.

Yoksul yaşlılar ise daha fazla yaş ayrımcılığına uğradıklarını söylemekteler. Servet üretmez konuma düştüklerinde yaşlılara karşı ön yargılar, haksızca davranışlar ve ayrımcı tutumlar daha da yaygınlaşıyor.

Covid-19 salgını sırasında Nisan ve Mayıs 2020 döneminde gerçekleştirilen bir başka çalışma da "Türkiye'de Korona Krizi Koşullarında Yaşlanma Algısı ve Yaşlı Hakları" araştırması.

Raoul Wallenberg Enstitüsü Türkiye Programı desteğiyle gerçekleştirilen araştırmada Türkiye'de yaş ayrımcılığının %8 düzeyine yükseldiği tespit edilmiş. Çoklu ayrımcılık hakkında kavrayış geliştirmeye çalışan araştırma, yaşlıların yaşadığı hak ihlallerini veriye dayalı olarak raporlamaktadır.

“Servet üretmez konuma düştüklerinde yaşlılara karşı ön yargılar, haksızca davranışlar ve ayrımcı tutumlar daha da yaygınlaşıyor”

Yaşlanma algısı, yaş ayrımcılığı ve yaşlı hakları başlıklarında sahip olduğumuz tüm bu güncel bulgulara rağmen iklim değişikliğinin yaşlı kişiler üzerinde nasıl olumsuz etkiye sahip olduğunu ele alan ulusal düzeyde spesifik bir veri bulunmamaktadır.

“Türkiye'de yaş ayrımcılığının %8 düzeyine yükseldiği tespit edilmiş”

4

İklim değişikliğinin yaşlıların insan haklarından tam ve etkin bir şekilde yararlanmaları üzerindeki etkileri ölçme ve denetleme konumunda herhangi bir mekanizma veya aygıt var mı? Lütfen betimleyiniz.

Türkiye Cumhuriyeti'nde, iklim değişikliğinin yaşlıların insan haklarından tam ve etkili bir şekilde yararlanmaları üzerindeki etkilerini ölçme ve denetleme konumundaki herhangi bir mekanizmadan veya aygıttan söz etmek mümkün değil.

Türkiye'de 2005 ve 2012 yıllarında iki defa olmak üzere, yerel düzeydeki eşitsizliklerle etkin mücadele edebilmek için belediye kanununda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin temel amacı, yaşlıların da içinde bulunduğu, yoksulluk riskiyle karşı karşıya olan 4 kırılgan gruba etkin hizmet sunmaktır. Ancak yerel yönetimlerin sahip olduğu sınırlı finansman ve insan kaynağı nedeniyle yereldeki eşitsizliklere etkin biçimde müdahale edilememiştir. Merkezden yerele yetki devri hizmetlerin parçalanmasına neden olmuş; hizmetlerdeki parçalanma

“Gelecek 10-15 yıl zarfında Türkiye’de yerel düzeyde derinleşmiş yoksulluk ağıyla mücadele sırasında, hizmetlerin parçalanmış olması baş edilmesi gereken en kritik zorluklardan birisi olacak”

ise yeni eşitsizlikleri tetiklemiştir (Arun & Holdsworth, 2020). Gelecek 10-15 yıl zarfında Türkiye’de yerel düzeyde derinleşmiş yoksulluk ağıyla mücadele sırasında, hizmetlerin parçalanmış olması baş edilmesi gereken en kritik zorluklardan birisi olacak. Bu zorlukları aşabilmek için yerel yönetimlerin kapasitesini güçlendirmek şart. Bununla birlikte yerel yönetimlerin, toplumsal cinsiyet, yaş ve sınıfa duyarlı bütçeleme yapmaları konusunda desteklenmeleri kaçınılmaz bir gereklilik.

“Yaşlılar arasında da dijital okur yazarlığın yaygınlaştırılması; BİT sahipliği ve kullanım yetkinliğini geliştirmek üzere desteklenmeleri, yaşlıların haklarından tam ve eksiksiz yararlanmaları için iyi bir girişim olacaktır”

Türkiye’de hizmetlere erişimi sağlamak üzere gerçekleştirilen iyi uygulamalardan birisi dijitalleşme çalışmaları.¹⁶ Sunulan hizmetlere vatandaşlık numarası ve şifresiyle bu platformdan ulaşılabilir. Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) parçalanmış hizmetlerin entegrasyonunun sağlayabilecek önemli bir adımdır. Ayrıca bölgesel eşitsizlikleri de törpülemek üzere BİT etkinleştirilebilir. Ancak dijital araçlara sahip olamayan, bu nedenle onları kullanım yetkinliği de geliştiremeyen kesimlerin dijital mecrada sunulan hizmetlere erişmesi olanaklı değil.

Yoksulluk riski altında yaşayan yaşlı kadın ve erkeklerin BİT sahipliği ve kullanım yetkinliği oldukça sınırlı. BİT eşitsizlikleri törpülemek için etkinleştirilirse eşzamanlı olarak konvansiyonel eşitsizlikleri de

düşünerek dijital dönüşüm için çalışmalar gerçekleştirilmeli. Diğer kuşaklar için olduğu gibi yaşlılar arasında da dijital okur yazarlığın yaygınlaştırılması; BİT sahipliği ve kullanım yetkinliğini geliştirmek üzere desteklenmeleri, yaşlıların haklarından tam ve eksiksiz yararlanmaları için iyi bir girişim olacaktır.

Nitekim Covid-19 salgını sırasında Türkiye’de çocukların eğitimlerinin çevrimiçi gerçekleştirilmesi mümkün olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda kısa sürede geliştirdiği çevrimiçi eğitim platformlarını¹⁷ (Eğitim Bilişim Ağı-EBA) etkin biçimde yaygınlaştırmıştır.

Örneğin, konutlarında internet olmayan çocukların eğitimden geri kalmamaları için ülke genelinde EBA destek noktaları hizmete açılmış; öğrencilerin

¹⁶ <https://turkiye.gov.tr>

¹⁷ <http://www.eba.gov.tr>

“Konutlarında internet erişimi bulunmayan yaşlılar için il ve ilçeler düzeyinde kurulacak eğitim ve bilişim ağları dijital okuryazarlığın yaygınlaştırılmasına katkı sunabilir.”

ücretsiz olarak ülke genelindeki 1420 destek noktasından yararlanması sağlanmıştır.¹⁸ Benzer bir girişim yaşlıların haklarından etkin biçimde faydalanmaları için de geliştirilebilir.

Konutlarında internet erişimi bulunmayan yaşlılar için il ve ilçeler düzeyinde kurulacak eğitim ve bilişim ağları dijital okuryazarlığın yaygınlaştırılmasına katkı sunabilir.

Fotoğraf 4. Özgür Arun, Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği Arşivi

18 <https://www.meb.gov.tr/eba-destek-noktalari-uzaktan-egitime-erisimin-onundeki-engelleri-kaldiriyor/haber/21553/tr>

5

Sağlanmakta olan yaşa uygun ve duyarlı destek hizmetlerini de dahil ederek, yaşlıların insan haklarının yerine getirilmesinde, korunmasında, geliştirilmesinde yer alan iyi pratiklere ve zorluklara ilişkin örnekler nelerdir?

Türkiye’de dört yerel yönetim (Antalya-Muratpaşa; İstanbul-Kadıköy, İstanbul-Beşiktaş, Mersin Büyükşehir Belediyeleri) Dünya Sağlık Örgütü’nün ‘Yaş Dostu Çevreler’ ağına üye olmuşlar. Bu dört yerel yönetim, yaşa duyarlı ve yaş dostu bir çevre oluşturmak için çalışmalara başlamıştır.

Muratpaşa Belediyesi çocuk, genç ve yaşlı meclisleri¹⁹ kurarak farklı kuşakların karar alma mekanizmalarına katılımını sağlamaya çalışmaktadır. Günümüzde, yerel düzeydeki sınırlı örnekler dışında Türkiye’de karar alma süreçleri içinde yaşlıların varlığından söz etmek mümkün değil.

Oysa yaşlıların, bizzat karar alma mekanizmalarında bulunamadıklarında bile haklarının ve hassasiyetlerinin dikkate alınması gerekli (HelpAge,2015).

Tarihsel olarak bakıldığında bebek patlaması kuşağı; tüketim toplumunu ilk olarak deneyimleyen ve ilk karbon ayak izlerini bırakılmasına tanıklık eden bir kuşak. Hem iklim değişikliğinin potansiyel nedenlerini yaratan toplumun parçası (Haq ve diğerleri, 2010) hem de iklim adaletini sağlamak üzere atılacak adımların önemli destekçileri olarak katkı sunmaları büyük önem taşıyor. O nedenle bebek patlaması kuşağının karar alma süreçlerinin içinde olması kritik öneme sahip.

Yine de iklim krizi düşünüldüğünde, tüm kuşakların karar alma süreçlerine katılımını sağlamak sorunların belirlenmesi ve iklim adaletinin sağlanması için önem taşır. Alınan kararların neticelerinin sürdürülebilir olması için karar süreçlerinin de

19 <https://www.muratpasa-bld.gov.tr/haber/60848/3/yasli-meclisi-secimlerini-yapti>

“Yine de iklim krizi düşünülürken, tüm kuşakların karar alma süreçlerine katılımını sağlamak sorunların belirlenmesi ve iklim adaletinin sağlanması için önem taşır”

kapsayıcı olması şart. Öte yandan Covid-19 salgını sırasında yaşanan gelişmeler Türkiye’de iklim adaletinin sağlanmasının önünde iki temel güçlük yattığına işaret ediyor. Birincisi, yerel yönetimlerin hak temelli hizmet konusunda henüz farkındalığının olmaması.

Türkiye’de 65 yaş üzeri kişilerin süresiz ve ölçüsüz biçimde sokağa çıkmasının kısıtlanması²⁰ sonrasında yerel yönetimler yaşlılara nasıl hizmet götürebilecekleri konusunda herhangi bir strateji geliştiremediler. Nitekim bu süreçte yaşlılar temiz havaya, temiz suya, yeterli gıdaya, eğitim hizmetine, sağlık hizmetlerine erişmekte sorun yaşadılar. Bazı yerel yönetimler yaşlıların toplu taşıma araçlarını kullanmalarını engellediler. Bazıları yaşlıların oturup dinlenmelerini engellemek için kent meydanındaki

bankları söktüler. Yaşlıların kenti kullanma hakları ellerinden alındı. Yerel yönetimler kriz zamanlarında yaşlılara nasıl hizmet götüreceklerini bilemediler. Gelecek yıllarda yaşanacak ikinci zorluk, bilgiye erişme hakkıyla ilgili olacak. Acil durumlarda nitelikli bilgiye erişim, kriz dönemlerinde hak temelli hizmetlerin sunulması için temel öncelik. Ne var ki, Türkiye’de yaşlılar Covid-19 salgını sırasında hem kapatıldılar hem de nitelikli bilgiye erişemediler (Binark, Arun, Özsoy, Kandemir & Şahinkaya, 2020). Kapatılma dönemlerinde bilgi düzensizliği ve infodemi birçok yaşlının temel haklarına erişmesini de engelledi.

“Türkiye’de yaşlılar Covid-19 salgını sırasında hem kapatıldılar hem de nitelikli bilgiye erişemediler”

20

İçişleri Bakanlığı genelgesi için bakınız <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsızlığı-olanlara-sokaga-cikma-yasagi-genelgesi>

6

Temsil edildikleri organları da içeren, yaşlı kişilerin yakın istişareleri ve etkin katılımları ile gerçekleşen uluslararası ve çok yönlü iş birliğinin ve yaklaşımların altını çizen örnekler ve iyi pratikler nelerdir?

7

Yaşlı kişilerin haklarından tam ve etkili bir şekilde faydalanmalarını iyileştirecek iklim faaliyetini desteklemeye faydalı olarak başka neler yapılabilir?

Bu başlıkta yaşlıların haklarını etkin biçimde ve yaygın düzeyde kullandıklarını gösteren herhangi bir örnek bulunmamaktadır.

Türkiye’de yaşlıların, bilhassa yerel yönetimlerde, karar alma mekanizmalarına katılarak otantik seslerini duyurmaları büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ile ortak çalışmalar yapılarak yerel yönetimlerin yaş ayrımcılığı konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak üzere yaygın eğitimler planlanabilir. TBB yaş dostu çevreler ve hizmetler başlığında

geliştirilecek bir farkındalık eğitimini yerel yönetimlerin kapasitesini geliştirmek üzere yaygınlaştırabilir.

“Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ile ortak çalışmalar yapılarak yerel yönetimlerin yaş ayrımcılığı konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak üzere yaygın eğitimler planlanabilir.”

Türkiye’de çevre ve iklim konusunda çalışan sivil girişimlerden birisi TEMA Vakfı’dır. Tema Vakfı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne (BMİDÇS), Türkiye’den gözlemci olarak akredite olan ilk sivil toplum kuruluşu olma sıfatına da sahiptir. Bu akreditasyon sayesinde iklim değişikliği ile ilgili yerel ölçekteki gelişmeleri takip

“Ne var ki Türkiye’de iklim değişikliği konusunda çalışan sivil toplum iklim değişikliği ve yaşlılar, yaşlı hakları arasında somut bir bağ kurmamıştır.”

etmekte, süreçler üzerinde etkili olabilmektedir. Ne var ki Türkiye’de iklim değişikliği konusunda çalışan sivil toplum iklim değişikliği ve yaşlılar, yaşlı hakları arasında somut bir bağ kurmamıştır. Benzer olarak, Türkiye’de yaşlanma konusunda çalışan sivil toplum örgütlerinin de bu konuda kavrayış geliştirdiğinden söz edilemiyor. Her iki sivil toplum inisiyatifinin

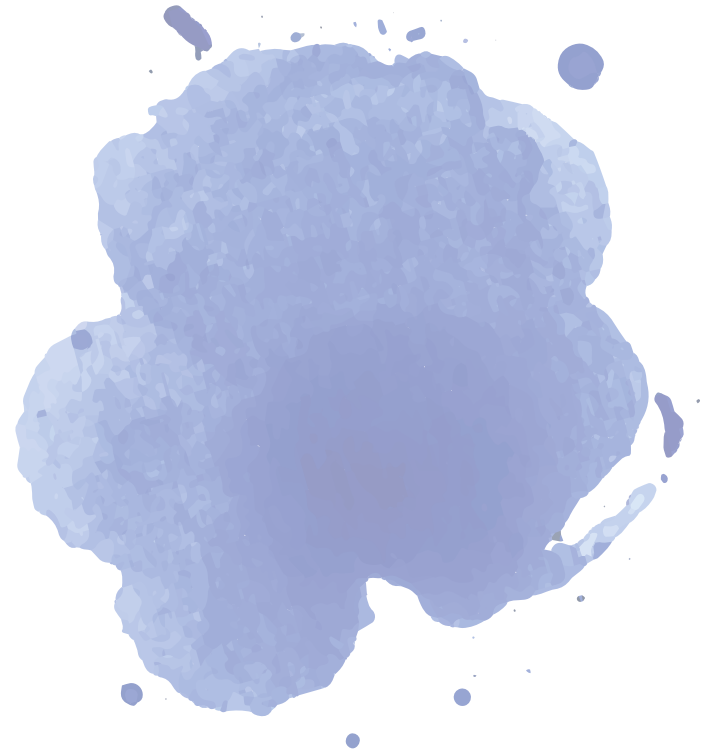
arasındaki sosyal diyalogu geliştirmek üzere destek sunulabilir. BMİDÇS akreditasyonu alması için yaşlanma çalışan sivil toplum kuruluşları desteklenebilir. Böylece iklim değişikliği konusunda çalışan sivil girişimler ile yaşlanma konusunda çalışanlar arasında sosyal diyalogun geliştirilmesi ve ortak bir ağ oluşturulması mümkün olabilir.

Fotoğraf 5. Kuşakların Buluşması Programı, Gökbük Yaşlılık Araştırması, Gökbük Köyü / Finike, Antalya, 19 Eylül 2014.
Fotoğraf: Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği Arşivi

yazarlar hakkında

Özgür Arun

1977 yılında Anadolu'da bir köyde doğdu ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) yüksek öğrenimini tamamladı. 2001 yılında ODTÜ'den mezun olduktan sonra Berlin'e yerleşti ve 2002 yılının sonuna kadar araştırmalarına burada devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra, 2004 ve 2011 yılları arasında ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2011 yılında, Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü'nde tam zamanlı öğretim üyesi olarak araştırmalarına başlayan Arun, 2013 ile 2016 yılları arasında Gerontoloji Bölüm Başkanlığı yaptı. 2014 yılında Akdeniz Üniversitesi "Bilim, Hizmet, Teşvik" ödülleri kapsamında, sosyal bilimler alanında ödül alan Arun, 2017 yılında ise Association for Gerontology in Higher Education (AGHE) tarafından yüksek öğrenimde etkileyici ve yenilikçi çalışmalar yapan ve üstün liderlik sergileyen bilim insanlarına verilen Rising Star ödülüne layık görüldü. Yüksek öğrenim, gençlik ve işsizlik, kırsal kalkınma, gelir ve refah, çocuk işgücü ve engellilik konularında araştırmalar gerçekleştiren Arun'un güncel çalışmaları, yaşlanma, kuşaklararası ilişkiler, kültür, sınıf ve beğeniler üzerine. Arun, yaşlanma ve yaşlılık yazınında öncü konumda olan The Gerontologist dergisinin editörler kurulu üyesi. Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği'nin kurucularından.

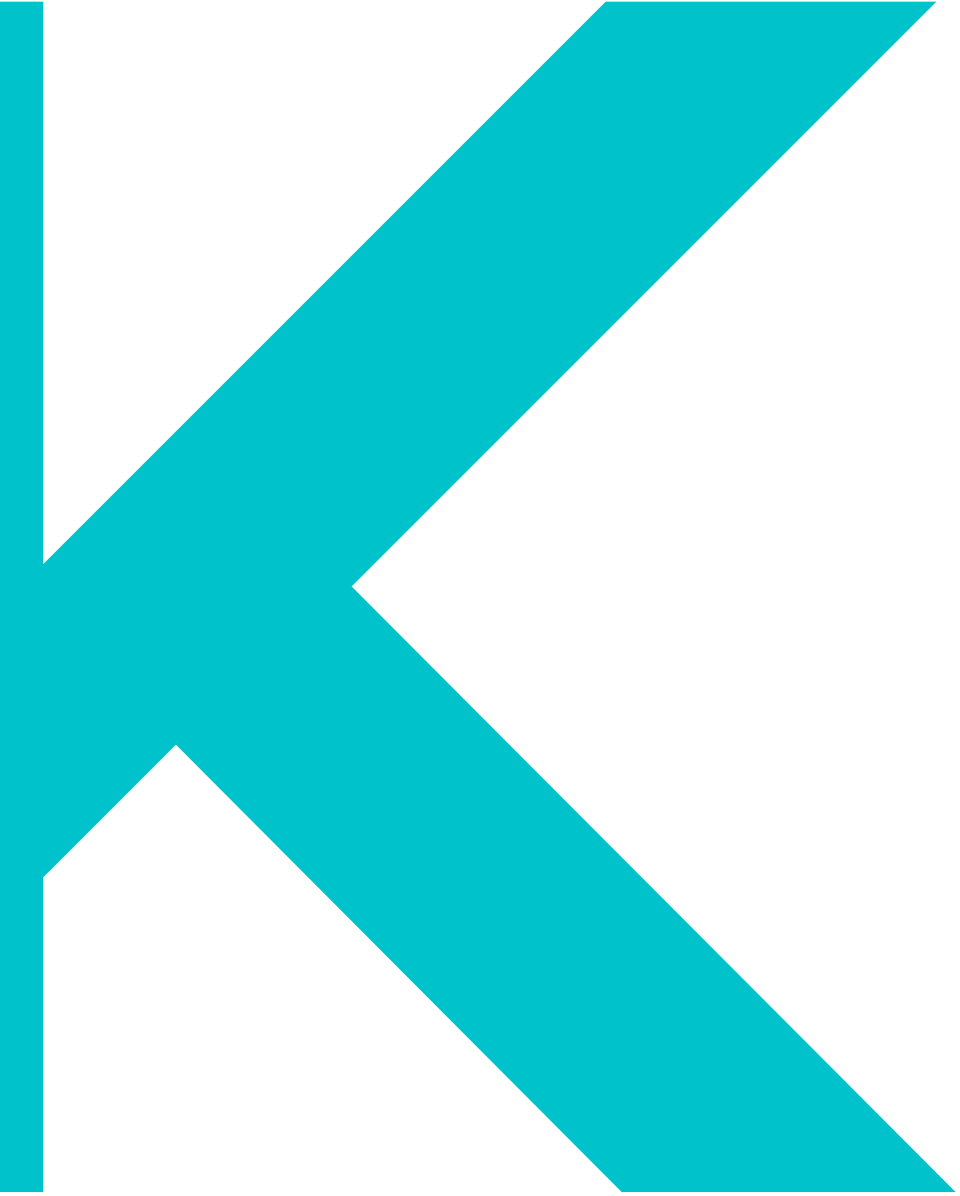
Banu Karademir Arun

1979 yılında, Ankara'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Özel Arı Koleji'nde; lise öğrenimini Ayrancı Lisesi'nde bitirdi. Lisans eğitimini, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Sosyoloji Bölümü'nde; yüksek lisans eğitimini ise ODTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nde tamamladı. Üniversite öğrenimi sırasında, özel ilgi alanı olan sanat, sanat tarihi ve heykel alanlarında pek çok ders ve eğitim aldı. Engelli çocukların eğitimlerine destek amaçlı etüt çalışmalarında öğretmenlik; yaşlılar ile sanat çalışmaları gerçekleştirdi. İletişim, yaşlılık, kadın, sanat ve tasarım özellikle ilgi duyduğu çalışma alanlarıdır. 2010 yılından bu yana Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği'nin kurucularından.

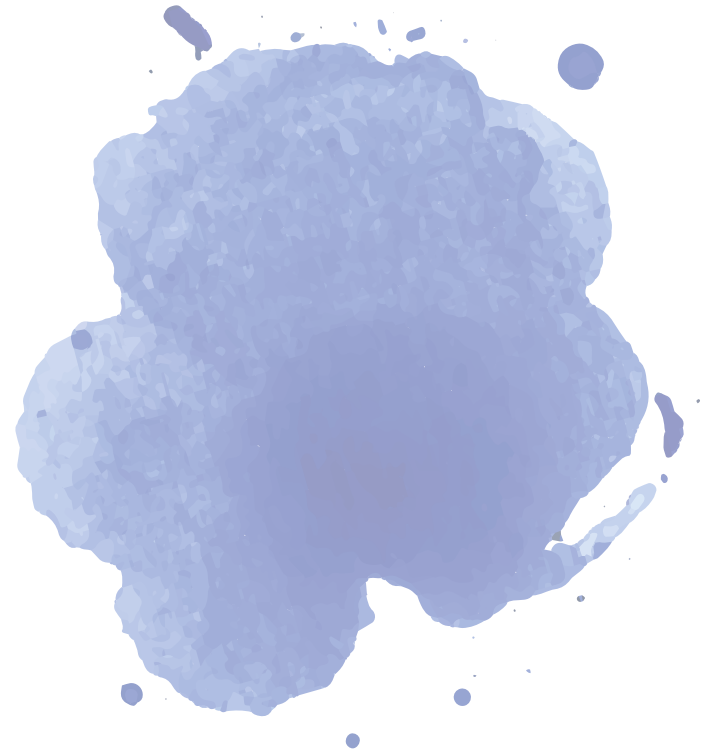

Seda Kocabıyık

1991 yılında, Edirne'de doğdu. Lise öğrenimini Kırklareli Atatürk Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Lisans eğitimini, Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini ise Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet alanında yaptı. Halen doktora eğitimine Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet alanında devam etmekte. Lisans eğitiminden sonra farklı sivil toplum kuruluşlarında özellikle insan hakları alanında gönüllülük ve savunuculuk faaliyetlerinde bulundu. 2018 yılında Koç Üniversitesi ve Hollanda Başkonsolosluğu tarafından düzenlenen Geleceğin Rol Model Lider Kadınları projesinde STK ve Sosyal Hizmet alanında seçilmiş ve bir yıllık eğitim almıştır. Yaşlılık, cinsiyet çalışmaları ve ayrımcılık alanlarında hak odaklı çalışmalar yürütmektedir. Senex | Yaşlanma Çalışmaları Derneği'nin üyesi.

kaynakça

Akbaş, M., Bozok, M. & Bozok, N. (2016). "Bizim Dereyi Kim Çaldı?: Doğu Karadeniz'de Yaşlı Kadınlar ve Yaşlı Erkeklerin Doğa Anlatıları", C. Aksu, S. Erensü & E. Evren (der.), Sudan Sebepler: Türkiye'de Neoliberal Su-Enerji Politikaları ve Direnişler içinde (ss.247-268). İstanbul: İletişim Yayınları.

Arun, Ö. (2020). Antalya Yaşlılık Araştırması Üçüncü Dönem, 2019 / 2020 Temel Bulgular ve Yerel Yönetimlere Öneriler. Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları, Antalya.

Arun, Ö. (2018). Türkiye'de Yaşlanma Çalışmaları Dün, Bugün, Yarın. Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 8(2), 41-61.

Arun Ö. & Holdsworth J.K. (2020). Integrated Social and Health Care Services Among Societies in Transition: Insights From Turkey. Journal of Aging Studies, 53, 1-7.

Binark, M., Arun, Ö., Özsoy, D., Kandemir, B., Şahinkaya, G. (2020). Covid-19 Sürecinde Yaşlıların Enformasyon Arayışı ve Enformasyon Değerlendirmesi: TÜBİTAK SOBAG 120k613 No'lu Araştırma Projesi. Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları, Antalya.

Haq G., Brown D., Hards, S. (2010). Older People and Climate Change: the Case for Better Engagement. Stockholm Environmental Institute.

HelpAge International (2015). Position Paper, Climate Change in an Aging World. <https://www.helpage.org/newsroom/latest-news/cop21-helpage-releases-position-paper-on-adapting-to-climate-change-in-an-ageing-world/>

Öztürk Ş. vd. (2009). Küresel ve Ulusal Politikaların Yerel Tarım Üzerindeki Etkisi: Muğla Köyleri Örneği. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 157-176.

Tohum Derneği (2020). Akarsu Kıyı Ekosistemleri İyi Yönetim Uygulamaları Mevcut Durum Analizi Raporu. <https://www.tohumdernegi.org/wp-content/uploads/2020/03/Mevcut-Durum-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi, 23 Aralık 2020)

TÜİK (2019). İstatistiklerle Yaşlılar, 2019. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33712> (Erişim Tarihi, 19 Aralık 2020)

SENEX
RAPOR

TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI HAKLARI ÜZERİNE ETKİSİ

ÖZGÜR ARUN
BANU KARADEMİR ARUN
SEDA KOCABIYIK

Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri ve 2030 Ajandası kalkınmanın ancak tüm yaş grupları için kapsayıcı olursa mümkün olabileceğini ortaya koyuyor. Yaşlıları, ekonomik, sosyal ve politik katılımlarını sağlamak üzere tüm alanlarda güçlendirmek eşitsizliklerle mücadele etmenin de temel koşulu. Bu kapsamda iklim değişikliklerinin hangi boyutlarda etkileri olduğunu anlamak şart.

İklim değişikliği dünya üzerindeki yaşamı tehdit ediyor. İnsan doğanın bu yıkımının hem nedeni hem de mağduru. Ancak iklim değişikliğinin neden olduğu olumsuz etkilerle en fazla karşı karşıya kalanlar, en incinebilir kesimler; yaşlılar, kadınlar, çocuklar, engelliler, yoksullar, etnik ve dini azınlıklar.

Senex Türkiye raporu, iklim değişikliğinin yaşlıları nasıl etkilediğine ve iklim krizinde yaşlıların ne tür hak ihlalleri yaşadığına ilişkin sorulara yanıt arıyor.

YAŞLANMA ÇALIŞMALARİ DERNEĞİ YAYINLARI

www.senex.org.tr

@SenexDernek

530 2017 242

9 786058 020184